

kvalitet ville vi inte ställa som villkor att någon artikel är antagen för publicering. Ett sådant formellt krav skulle antagligen i realiteten innebära en höjning i förhållande till kraven på en godkänd monografiavhandling. Rimligt är dock att institutionens kvalitetsgranskning skall pröva om de olika artiklarna är aktuella för publicering i någon vetenskaplig tidskrift.

En annan kritisk punkt är kappans kvalitet. Det verkar råda enighet om att den ideala kappan har karaktären av en ”review essay” som pekar ut väsentliga oklarheter i tidigare forskning och som följaktligen behandlas i respektive artikel. Våra kolleger på psykologiska och ekonomiska institutioner som vi varit i kontakt med uttrycker sig dock svävande om hur högt ställda kraven är i praktiken. Kollegiets samlade erfarenheter från betygsnämnder bekräftade detta svävande intryck.

Frågan om samförfattade artiklar är en ytterligare kritisk punkt. Det föreföll kollegiet orimligt att inte tillåta doktorander att ta med en eller flera arbeten som skrivits ihop med andra. Ett problem är att det i nuläget dock inte finns något etablerat sätt att klargöra vilka författare som bidragit med precis vad i tillblivandet.

Till skillnad från några andra statsvetarinstitutioner har vi i Göteborg inte haft någon sammanläggningsavhandling i modern tid. Riktlinjernas rimlighet har därmed ännu inte prövats i praktiken. Eftersom flera doktorander har långt gångna ”sammanläggningsprojekt” kommer dock kvalitetsdiskussionerna att aktualiseras inom kort för vår del. Förhoppningen är att en nationell ämnesdiskussion om kvalitetskriterier skall vara till allmän fördel för utbildningen på forskarnivå.

**PETER ESAIASSON**  
**PROFESSOR OCH FD STUDIEREKTOR PÅ FORSKARUTBILDNINGEN VID STATSVETENSKAPLIGA INSTITUTIONEN I GÖTEBORG**

---

## Kvaliteten på sammanläggningsavhandlingar II

---

I Lund antog handledarkollegiet nyligen det första stycket i de ovan angivna riktlinjerna från Göteborg, med någon liten revidering i formuleringen. Däremot beslöts att inte anta några ”hållpunkter”, med argumentet att frågan först behöver diskuteras ytterligare. Diskussionen om dessa hållpunkter på handledarkollegiet gällde (a) varför man ska rekommendera att artiklarna skrivs på samma språk (varför inte tillåta någon på svenska, någon på engelska?), (b) varför man inte ska kräva att någon artikel finns antagen för publicering (diskussionen följde här ungefär i linje med Peter Esaiassons kommentar ovan), (c) hur man ska se på samförfattade bidrag, samt (d) att det borde finnas med en riktlinje som tydligt avskräcker från ”recycling”, dvs. att artiklarna egentligen bara är omtagningar av samma argument. Handledarkollegiet förordade också någon form av nationell samordning om riktlinjer/krav, förslagsvis inom ramen för Statsvetenskapliga förbundet, samt att man borde göra en inventering av praxis på andra institutioner inom fakulteten (i Lund), liknande den som gjorts i Göteborg.

Jag kan till detta foga en personlig reflektion, som handlar om hur riktlinjer av detta slag kan tänkas fungera i ett ”ex post” respektive ”ex ante”-perspektiv. Mitt intryck av de göteborgska riktlinjerna, och även från diskussionerna som föregick dem (vilka jag även deltog i), är att de främst skrivits ur ett ”ex post”-perspektiv, dvs. hur man som institution skall hantera uppkomna fall där doktorander

*under resans gång* bestämt sig för att de vill skriva en sammanläggningsavhandling. De mindre precisa ”hållpunkterna” (som alltså inte antogs i Lund) har mer ”ex ante”-karaktär, dvs. de syftar till att signalera ungefär vad som förväntas av en som doktorand om man *redan från början* bestämt sig för att skriva sammanläggning. Men på en bestämd punkt ger dessa riktlinjer inga råd alls, nämligen hur man ska lägga upp sin ”planpromemoria” (plan-PM), dvs. det dokument där man som doktorand presenterar sin avhandlingsidé och uppläggning inför institutionsseminariet (kallas för ”introduktionspromemoria” i Uppsala, och ”avhandlingspromemoria” i Göteborg). Risken finns att frånvaron av mer konkreta krav på sammanläggningsavhandlingar tas till intäkt för att man kan presentera lite vad som helst i sin plan-PM, med förevändningen att ”jag ska skriva en sammanläggning så jag vet ändå inte hur delarna i mitt avhandlingsprojekt ska se ut mer i detalj ännu”. I stället för att diskutera mer exakta problemställningar och forskningsdesign i de olika bidragen ringar man så att säga bara in sin övergripande tematik, och ”ber att få återkomma” i de mer detaljerade frågorna efterhand som avhandlingsarbetet fortskrider. Detta borde man så klart direkt avråda ifrån, men det finns å andra sidan inga positiva exempel (mig veterligen) på hur man i stället *bör* skriva sin plan-PM, givet

att man planerar en sammanläggningsavhandling redan från början.

Detta reser i sin tur frågan om varför man över huvud taget ska skriva en sammanläggning, eller när det är att föredra framför en monografi. Risker för förslappning finns här återigen, där en doktorand ser framför sig en serie ”artiklar” som egentligen bara utgör stommen till en monografi – en ”teoriartikel”, en ”metod/forskningsdesignartikel”, och kanske några ”empiriartiklar” – men utan att man tvingas se till att de verkligen hänger ihop. Detta bör man givetvis också avråda ifrån. Poängen med en sammanläggningsavhandling måste, som jag ser det, vara att man tänker sig att skriva en serie bidrag som var och en står för sig (därav uttrycket ”publicerbara”), men som ändå berör en hyfsat gemensam tematik. Man bör därför även ställa krav på att ett plan-PM innehåller en *plan* (med frågeställning och teoretiska utgångspunkter såväl som, i relevanta fall, metodologiska överväganden) över samtliga bidrag man tänker sig ska ingå i den slutliga sammanläggningsavhandlingen.

JAN TEORELL  
DOCENT I STATSVETENSKAP,  
LUNDS UNIVERSITET